

απόψεις

Το πείραμα του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος

Για πρώτη φορά το έτος 1797, ο μάλλον άγνωστος στο ευρύ αναγνωστικό κοινό Thomas Paine¹ εισήγαγε στον δυτικό κόσμο την ιδέα του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος. Πρότεινε κάθε πολίτης των ΗΠΑ να λαμβάνει ως αποζημίωση ποσό ίσο με 15 στερλίνες ετησίως, ως αντιστάθμισμα της απώλειας των φυσικών του δικαιωμάτων έναντι του οργανωμένου κρατικά συστήματος ιδιωτικής περιουσίας. Υιοθετώντας τις απόψεις του Paine, ο Ναπολέοντας υποστήριξε ότι κάθε άνθρωπος έχει φυσικό δικαίωμα να απολαμβάνει μερίδιο στα προϊόντα της γης, ώστε να καλύπτει τις ανάγκες του. Είχε ήδη προηγηθεί στον ισλαμικό κόσμο, ο πρώτος χαλίφης, Abu Bakr, ο οποίος παρείχε σε κάθε άνδρα, γυναίκα και παιδί ένα εγγυημένο ποσό εισοδήματος, ύψους δέκα ντιρχάμ ετησίως. Κατά τον προηγούμενο αιώνα αρκετοί θεωρητικοί της οικονομίας εξακολούθησαν να υποστηρίζουν την ιδέα του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος², με την πλειοψηφία των θεωρητικών να εκφράζουν αντίθετη άποψη, υποστηρίζοντας ότι η λήψη ετήσιου «μισθού», μη ανταποκρινόμενου σε παροχή υπηρεσιών, τελικά συνιστά κίνητρο για αεργία.³

Κατά την τρέχουσα δεκαετία, ιδίως λόγω των συνθηκών που δραματικά φαίνεται να αλλάζουν με την παγκοσμιοποίηση, την ακόμη μεγαλύτερη αυτοματοποίηση της εργασίας, τις μεταναστευτικές ροές, την ανεργία, αλλά και τα προβλήματα που αντιμετωπίζει το κράτος πρόνοιας, ιδίως με την αδυναμία του να εξυπηρετήσει αποτελεσματικά την πολιτική κοινωνικών παροχών λόγω αυξημένων δημόσιων ελλειμμάτων, η συζήτηση για το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα ξαναβρίσκει την επικαιρότητά της. Η συζήτηση αναθερμαίνεται και διάφορα μοντέλα και προτάσεις τίθενται

---

¹ Thomas Paine: (1737-1809), Αγγλοαμερικανός πολιτικός, ακτιβιστής, φιλόσοφος, θεωρητικός της Γαλικής και Αμερικανικής Επανάστασης.

² Ενδεικτικά: Henry George, Milton Friedman, Robert Theoband, Friedrich Hayek, Daniel Moynihan κ.ά. Χαρακτηριστικό το απόσπασμα του βιβλίου του Martin Luther King Jr: «Where Do We Go From Here: Chaos of Community?» (1967): "Έχω πια πειστεί ότι ο αποτελεσματικότερος τρόπος και η λύση για την φτώχεια είναι να την εξαφανίσουμε απευθείας με έναν σήμερα ευρέως συζητούμενο τρόπο: το εγγυημένο εισόδημα.

³ Ακόμη και σήμερα, ο ΟΟΣΑ ευθέως αμφισβητεί την αποτελεσματικότητα του κατώτερου εγγυημένου εισοδήματος, ενώ οι Ελβετοί με πρόσφατο δημοψήφισμά τους, απέρριψαν ανάλογη πρόταση, ως κοινωνικά δαπανηρή.

προς επεξεργασία. Οι ιδέες κυμαίνονται μεταξύ της παροχής ενός τουλάχιστον βασικού εισοδήματος, δηλαδή πρόβλεψης για τον περιορισμό εισοδηματικών ανισοτήτων και την καταβολή ομοειδούς εισοδήματος σε όλους τους πολίτες, έως και την εγγύηση για την καταβολή εισοδήματος ικανού να καλύψει την αξιοπρεπή διαβίωση κάθε πολίτη που αδυνατεί να καλύψει τις βιοτικές του ανάγκες.

Η θεωρητική συζήτηση θέτει περαιτέρω τον προβληματισμό αν το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα θα πρέπει να χορηγείται ή όχι, μαζί και με άλλες προνοιακές παροχές, όπως επιδόματα, ασφαλιστική κάλυψη. Στο τραπέζι ακόμη τίθεται το ερώτημα, αν η κρατική αυτή παροχή πρέπει να σταματά, σε περίπτωση εύρεσης απασχόλησης ή θα πρέπει αυτή να συνεχίζεται, αποκλείοντας πάντως την παράλληλη παροχή λοιπών προνοιακών επιδομάτων. Τέλος, τίθεται προς συζήτηση ο τρόπος χρηματοδότησης της παροχής αυτής, με την ανάπτυξη ιδεών όπως η επιβολή φόρου στις μηχανές, η επιβολή ενός αρνητικού φόρου εισοδήματος, η επιβολή φόρου επί της ακίνητης περιουσίας κ.ά., ιδέες που κυρίως εστιάζουν στην ανάγκη αναδιανομής εισοδήματος και περιουσίας.

Σήμερα, αρκετές χώρες (βλ. ενδεικτικά Γαλλία, Καναδάς, Δανία, Λουξεμβούργο) έχουν υιοθετήσει μοντέλα κοινωνικών παροχών που προσομοιάζουν στην θεωρητική ιδέα του κατώτερου εγγυημένου εισοδήματος. Οι περισσότερες εφαρμογές έχουν ακόμη περιορισμένο πεδίο εφαρμογής, συνιστούν έκφραση προνοιακής κάλυψης των ασθενέστερων ομάδων και έχουν περιορισμένο χαρακτήρα, με την έννοια ότι παύει η χορήγησή τους, όταν σταματά και η άμεση ανάγκη στήριξης.

Μεγαλύτερο ενδιαφέρον, ωστόσο, παρουσιάζει η πρόσφατη, περιορισμένη και πιλοτική εφαρμογή του μέτρου αυτού στην Ολλανδία και τη Φινλανδία. Τα δύο αυτά κράτη επέλεξαν τη δοκιμαστική και σε περιορισμένο αριθμό ανέργων παροχή ενός βοηθήματος («μισθού»), το οποίο αντικαθιστά κάθε άλλο κοινωνικό επίδομα ή ασφάλιση και το οποίο θα συνεχίσει να χορηγείται σε αυτούς ανεξαρτήτως αν θα βρουν απασχόληση ή όχι. Η επιτυχία της δοκιμαστικής αυτής εφαρμογής μένει να δοκιμαστεί στον χρόνο. Ιδίως, μένει να διαφανεί η σχέση της εγγυημένης αυτής κρατικής ενίσχυσης με τον περιορισμό της ανεργίας. Θα πρέπει εμπειρικά να μετρηθεί, αν η εξασφάλιση του ελάχιστου εισοδήματος αποτρέπει τους λαμβάνοντες αυτό από την προσπάθεια να βρουν απασχόληση. Ακόμη, θα πρέπει να καταγραφεί αν το λαμβανόμενο αυτό επίδομα ανεξαρτήτως της τυχόν εργασίας, θα χρησιμοποιηθεί από τους δικαιούχους του για τη δημιουργία επενδύσεων και καλύτερευσης των συνθηκών ζωής.

Η κατάσταση της χώρας μοιάζει να μην επιτρέπει την ενεργή συμμετοχή μας στη συζήτηση αυτή. Μήπως, όμως, θα ήταν σκόπιμο να προβληματιστούμε, ώστε τουλάχιστον να προβούμε σε μετρήσιμες κόστους διατήρησης του υφιστάμενου προνοιακού και ασφαλιστικού συστήματος, σε σχέση με την πραγματική ανταποδοτικότητα του και να αρχίσουμε να εξετάζουμε αποτελεσματικότερους και φτηνότερους τρόπους στήριξης όσων πράγματι έχουν ανάγκη;

Ασπασία Μάλλiou